

Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

DETERMINANTY BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Redakcja naukowa
Zbigniew Ciekankowski

Biała Podlaska 2019

Wydawca

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej

Recenzenci

prof. dr hab. Leszek Kościelecki
prof. dr hab. inż. Jarosław Wołęjszo

© Copyright by Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Nakład: 120 egzemplarzy

Liczba arkuszy wydawniczych: 21

ISBN: 978-83-64881-53-4

Wydawnictwo PSW JP II
ul. Sidorska 95/97, p. 334R
21-500 Biała Podlaska
www.pswbp.pl

Skład, druk i projekt okładki:

Agencja Reklamowa TOP, ul. Toruńska 148, 87-800 Włocławek
tel.: 54 423 20 40, fax: 54 423 20 80, www.agencjatop.pl

DETERMINANTY BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA

Spis treści

Wstęp.....	7
1. Zbigniew Sabak	
Naukowe aspekty badań bezpieczeństwa. Główne podejścia badawcze	11
2. Yury Pauliuchuk, Nadezhda Psareva	
Zagrożenia XXI wieku	31
3. Robert Zakrzewski	
Zagrożenia w cyberprzestrzeni	48
4. Wiesława Załoga	
Polska wobec współczesnych zagrożeń	62
5. Dariusz Brązkiewicz	
Wzrost potencjału militarnego Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej a relacje wschód-zachód	75
6. Aleksander Charnavalau, Żanna Charnavalava	
Bezpieczeństwo ekonomiczne w historii myśli gospodarczej.....	92
7. Sviatlana Kuhan, Viktoriya Zazerskaya	
Zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego.....	104
8. Janina Potiopa	
Bezpieczeństwo ekonomiczne a rynek pracy – wybrane problemy	119
9. Pavel Charnavalau, Żanna Charnavalava	
Biogospodarka a bezpieczeństwo ekonomiczne państwa.....	137
10. Ewa Stafiej	
Kontrola bezpieczeństwa w aspekcie zapewnienia bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.....	147
11. Wiesław Barszczewski	
Bezpieczeństwo energetyczne Polski na tle wybranych państw Unii Europejskiej	168

12. Magdalena Ajchel	
Wybrane elementy szarej strefy w rachunkach narodowych Polski.....	184
13. Katarzyna Terpiłowska, Zbigniew Ciekanowski	
Handel żywym towarem jako zagrożenie bezpieczeństwa społecznego	199
14. Aneta Chrzęszcz	
Dezaktywizacja zawodowa jako zagrożenie bezpieczeństwa społecznego	212
15. Aliksandr Amelyaniuk, Anatoli Radchuk	
Determinanty bezpieczeństwa personalnego.....	226
16. Zbigniew Piskor, Zbigniew Ciekanowski	
Bezpieczeństwo personalne w sektorze lotniczym.....	243
17. Julia Nowicka	
Obrona cywilna na szczeblu podstawowym.....	260
18. Beata Błażejewska	
Podmioty biorące udział w zarządzaniu logistycznym w sytuacjach kryzysowych na poziomie podstawowym.....	275
19. Robert Wyszomierski	
Siły zbrojne RP w usuwaniu klęsk żywiołowych.....	292
20. Zbigniew Ciekanowski	
Rola informacji w zarządzaniu kryzysowym	307
21. Barbara Stefaniuk	
Społeczne organizacje ratownicze w zapewnieniu bezpieczeństwa powszechnego na przykładzie ochotniczych straży pożarnych w powiecie bialskim	326
22. Anna Piotrowska	
Wymagania stawiane służbom specjalnym przez system bezpieczeństwa państwa	338

WSTĘP

Świat w dzisiejszych czasach znajduje się pod wpływem rozległych, głębokich i szybkich przemian społecznych i kulturowych. Wokół nas jest pełno różnych zagrożeń, wszędzie czają się niebezpieczeństwa lokalne i globalne. Media codziennie dostarczają nam informacji, zarówno złych jak i dobrych, zmuszając nas do myślenia o swojej przyszłości.

Procesy zachodzące w Europie i Świecie, szczególnie w ostatnich latach, prowadzą do sytuacji, w której następują przeobrażenia ustrojowe, społeczno-polityczne, ekonomiczno-gospodarcze i militarne o trudnych do przewidzenia skutkach. Zachodzi zatem potrzeba modyfikacji poglądów dotyczących bezpieczeństwa narodowego lub państwa, jego zagrożeń oraz gwarancji tego bezpieczeństwa.

Należy zastanowić się czy napięcia, problemy i konflikty, o których informują nas różnego rodzaju media, można rozwiązywać bez użycia siły i czy system obronny jaki stworzono w celu gwarancji bezpieczeństwa kraju można uznać za skuteczny.

Każdy człowiek chce być bezpieczny i jednocześnie czuć się bezpiecznie. Bezpieczeństwo jest jedną najważniejszych jego potrzeb zaraz po potrzebach fizjologicznych. Zapewnienie bezpieczeństwa było jedną z głównych sił napędowych w ewolucji społecznej ludzi. Żyjemy w świecie względnie bezpiecznym, chociaż „rozkład” tego bezpieczeństwa jest dalece nierównomierny, inny dla różnych części świata, a nawet odmienny dla obywateli poszczególnych państw. Nie zmienia to jednak faktu, że każda z istniejących we współczesnym świecie cywilizacji w swojej istocie zapewnia bezpieczeństwo społeczeństw, które je tworzą.

Bezpieczeństwo jest fundamentalną potrzebą zarówno człowieka, jak i grup społecznych, jest to także podstawowa egzystencji państw oraz systemów międzynarodowych. Brak poczucia bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Każdy człowiek, grupa społeczna, państwo czy organizacja międzynarodowa starają się oddziaływać na swoje otoczenie tak, by usuwać, a przynajmniej minimalizować zagrożenia, eliminując własne lęki, niepokoje i poczucie niepewności.

Cytując marszałka Józefa Piłsudskiego, który tak oceniał przed laty poziom świadomości działań dla bezpieczeństwa: *mamy do czynienia w społeczeństwie z tak niskim poziomem myślenia o rzeczach wojska i obrony, że mówiąc do ludzi o tych trudnych zagadnieniach, mówi się jak w próżnię - tak trudne zadania stawiając, nie znajduje się odzewu. Jest to jeszcze jedna dziedzina, w której triumf święci u nas specjalnego rodzaju analfabetyzm. o sprawach strategicznych, spra-*

*wach obrony, wojska, ogół nasz nie nauczył się jeszcze myśleć, a nawet słuchać.*¹
Chcę wierzyć, że to się zmienia!

Bezpieczeństwo jest jedną z najważniejszych wartości dla takich podmiotów, jak: jednostka, grupa społeczna, naród, państwo, system międzynarodowy. Bezpieczeństwo ma charakter egzystencjalny i obejmuje zaspokojenie podstawowych potrzeb m.in. istnienia, przetrwania, całości, niezależności, tożsamości, spokoju, posiadania, pewności funkcjonowania oraz rozwoju. Postrzeganie bezpieczeństwa ma charakter obiektywny albo subiektywny, ze względu na ścisły związek pomiędzy bezpieczeństwem a stanem percepcji społecznej. Ze względu na relacje pomiędzy faktycznym stanem zagrożeń a ich postrzeganiem przez podmiot można wyszczególnić między innymi cztery sytuacje:

- braku bezpieczeństwa, gdy występuje duże rzeczywiste zagrożenie zewnętrzne, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe (adekwatne);
- obsesji, gdy nieznaczne zagrożenie jest postrzegane jako duże;
- fałszywe bezpieczeństwo, gdy zagrożenie zewnętrzne jest poważne, a postrzegane jest jako niewielkie;
- bezpieczeństwo, gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe.

Należy zauważyć, iż czynniki przesądzające o poczuciu bezpieczeństwa mogą deformować zagrożenia, prowadzić do ich niedoceniań albo przewartościowania. Błędna ocena zagrożeń znajduje swoje odzwierciedlenie w postawach społecznych i rozbieżności pomiędzy bezpieczeństwem odczuwanym a realnym. Jedynym rozwiązaniem wydaje się solidna wiedza zapewniająca zrozumienie bezpieczeństwa, z całą jego złożonością. Ona ma istotne znaczenie dla osób pełniących funkcje kierownicze oraz centralnych organów państwa².

Podjęcie pozytywne stanowi dla bezpieczeństwa nowe otwarcie. Przełamuje wyznaczoną zagrożeniami granicę istnienia oraz przetrwania. Zamiast wąskiego oraz zamkniętego poglądu proponuje spojrzenie szerokie, opierające się na następującym założeniu: życie nie polega tylko na istnieniu, ale przede wszystkim na rozwoju, oznaczając realizację określonych celów, nadając życiu wartość, uzasadniając potrzebę istnienia. W zależności od poziomu kultury, zadaniem bezpieczeństwa w związku z tym jest zapewnienie istnienia, przetrwania i wielu innych potrzeb, zbiorczo sprowadzanych do pewności, stabilności, całości, tożsamości, niezależności, ochrony poziomu oraz jakości życia. Ich katalog nie jest zamknięty, może być zwiększany albo zmniejszany.

---

¹ http://rcin.org.pl/ibl/Content/71008/WA248_91927_K-91587-6_pisma-mowy-VI_o.pdfhttp://rcin.org.pl/ibl/Content/71008/WA248_91927_K-91587-6_pisma-mowy-VI_o.pdf[dostęp16.12.2019]

² S. Sulowski, M. Brzeziński, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2009, s. 27.

Zawsze jednak powinien wyrażać aktywne oraz przyszłe zapotrzebowanie na bezpieczeństwo w ogólnospołecznym, wspólnym wymiarze³.

Waga i szerokie spektrum zagadnień, dotyczących tej fundamentalnej wartości znalazło odzwierciedlenie w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, gdyż „w życiu narodów, podobnie jak w życiu jednostek, nic nie jest dane raz na zawsze. Porządek międzynarodowy nie jest zastygłą, niewzruszalną formą. Rozwój sytuacji międzynarodowej, choć współcześnie korzystny, niesie ze sobą nowe wyzwania. Trzeba je umieć trafnie odczytywać i skutecznie stawiać im czoła. Ich zmienność i dynamika zmusza Państwa i narody do stałego wysiłku. Podstawowym zadaniem i główną troską każdego Państwa i jego obywateli jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa w warunkach zrównoważonego rozwoju”⁴.

Jednym z istotnych wyznaczników i mierników kształtujących poziom bezpieczeństwa jest globalizacja oraz rewolucja informacyjna, które głównie przyczyniają się do podnoszenia poziomu życia oraz sprzyjają rozwijaniu nowoczesnych technologii. Przyczyniają się zarówno do doskonalenia metod zarządzania, jak i do różnych sposobów finansowania rozwoju gospodarczego. Dają również dużą szansę na demokratyzację oraz umożliwiają wzrost postępu gospodarczego i społecznego na świecie, także w jego biedniejszych regionach (częściach)⁵.

Człowiek, dzięki wynalazkom oraz udoskonalonej technice produkcji, mógł wytwarzać więcej przy tej samej ilości zasobów. Od zawsze każdy proces produkcyjny w gospodarce łączył jeden aspekt, a mianowicie był stymulowany przez tegoż samego człowieka. To właśnie on jest odpowiedzialny za zarządzanie niemalże wszystkimi zasobami dostępnymi na naszej planecie. W dzisiejszych czasach przy niesamowicie konkurencyjnej gospodarce ludzie muszą ze sobą współpracować, aby mieć szansę zaistnienia w gospodarczym świecie. Współpraca ta odbywa się nie tylko na arenie międzynarodowej (współpraca międzypaństwowa). W celu lepszego zarządzania i możliwości szybszego reagowania na zmiany w otoczeniu współpraca ta przyjmuje mniejszą skalę.

Polityka państwa, skupiająca się na zagadnieniach związanych z danym regionem, jest nazywana polityką regionalną. Należy dodać, że politykę regionalną prowadzi również Unia Europejska. Jej celem nadrzędnym jest wyrównanie dysproporcji w rozwoju gospodarczym, społecznym i przestrzennym za pośrednictwem redystrybucji środków budżetowych w przekroju międzyregionalnym. Zmierza do harmonijnego rozwoju Unii Europejskiej, a więc do niwelowania różnic i osiągnięcia spójności między poszczególnymi regionami. W tym zakresie polityka regionalna Unii Europejskiej jest często utożsamia-

³ Tamże, s. 28.

⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Polski*, Warszawa 2014

⁵ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 11.

nia z polityką spójności, gdyż ma na celu zmniejszenie różnic między poszczególnymi regionami⁶. Wynikiem takiego działania będzie niwelowanie różnic w stopniu rozwoju poszczególnych regionów.

Niniejsza monografia jest próbą przedstawienia Czytelnikowi stosunku autorów do współczesnej wiedzy o bezpieczeństwie. Jest wynikiem zarówno przemyśleń teoretycznych, jak i weryfikowanych praktycznie. Celem opracowania jest ułatwienie badaczom jak i pasjonatom dostępu do informacji, a zarazem zrozumienia współczesnych problemów bezpieczeństwa w ciągle zmieniającym się środowisku, w którym jest ono sprawowane.

Opracowanie powstało w środowisku akademickim z udziałem praktyków z kraju i zagranicy, a jest formą dyskusji nad współczesnymi aspektami bezpieczeństwa oraz jego rozwojem regionalnym. Autorzy poszczególnych rozdziałów zdają sobie sprawę, że w niniejszym opracowaniu nie dokonano pełnej analizy tak złożonego zagadnienia, jakim jest bezpieczeństwo. Mają jednak nadzieję, że przedstawione treści staną się przedmiotem przemyśleń, dyskusji i inspiracji dla Czytelnika.

---

⁶ P. Dubel, *Polityka regionalna i fundusze regionalne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012, s. 12.